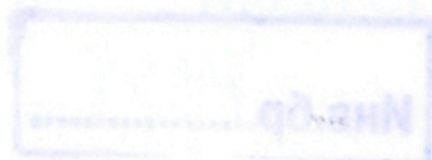

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

ЈОВАН ГРЧИЋ МИЛЕНКО
(1846-1875)

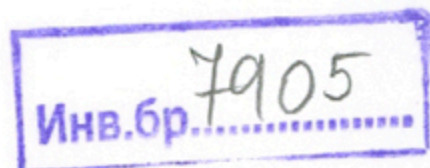
Каталог изложбе

Нови Сад, 1996

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Каталози изложби

1

Аутори каталога и изложбе
мр Мирјана Брковић и Нада Вујић

ПРЕДГОВОР

Поводом 150 година од рођења Јована Грчића Миленка у Библиотеци Матице српске отворена је изложба која илуструје живот и дело овог уметника.

Јован Грчић Миленко рођен је у Черевиху, у Срему, 15. новембра 1846. године. На рођењу је добио име Јоаннџ Грчкиј. Касније је два пута мењао име. Прво је презиме Грчки претворио у Грчић, а други пут је уз своје име и презиме додао Миленко у знак сећања на своју велику љубав из младости Милену Стефановић.

Основну школу завршио је у родном месту на српском језику, а у Петроварадину на немачком. Касније ће се бавити и превођењем са немачког језика. Судаћи према избору песама које ће преводити, највише је волео Гетеа, Хајнеа и Шилера. Ниже разреде гимназије Грчић је слушао у Новом Саду, а више у Сегедину и Пожуну. У Бечу се уписао на студије медицине након положене матуре 1867. године. Био је савестан и марљив ђак што показују и његова сведочанства, као и чињеница да је од Матице српске добио стипендију из фонда Петра Костића из Черевиха.

Јован Грчић Миленко се потпуно предано био посветио стварању књижевне каријере. Његова жеља и намера била је да свом народу на дар принесе добре песме, искрену поезију, а приповетке су, по њему, морале бити огледало народне душе и народног живота. Током читавог школовања био је члан ђачких, касније омладинских, дружина. У Новом Саду сарађивао је у дружини "Пупољак", у Сегедину то је

била "Слога", у Пожуну "Слобода", а у Бечу "Зора". Песме је објављивао у најпознатијим књижевним часописима оног времена: *Даница*, *Мајици*, *Младој Србадији*, *Србадији* и другим. Поред песама Миленко је из иностранства слао и дописе, прозне преводе, а јавља се и као аутор "Смесица", кратких прозних састава који су служили као забава и разонода за читаоце. Успео је да објави само две приповетке у целини, а то су *Змијина кошуљица* и *У гостиници код "Полу звезде" на имен-дан шанџавоџијорбара*. Наставак ове приповетке је *Сремска ружа*. Чланови тадашњег Књижевног одбора Матице српске нису имали слуха за ову врсту књижевности и тражили су од уредника часописа *Мајица* да прекине даље објављивање ове приповетке, што је и учињено. Одломци Грчићевих приповедака данас улазе у антологије српске фантастичне књижевности.

Једино засебно штампано Грчићево дело је збирка *Песме* из 1869. године објављена у Бечу. Прве критике на ово његово дело биле су негативне, чак увредљиве. Нежни лиричар, танани песник, осетљива душа, одлучио је да прекине са објављивањем књижевних радова. Зна се да је до своје смрти која је наступила пет година касније вредно писао и стварао, али више није објављивао. Никада није ни дипломирао јер се 1873. године разболео од туберкулозе. Вратио се у Черевих. Објавио је циклус песама "Мозаик" који се као лабудова песма појавио у *Србадији* за 1875. годину. Умире у манастиру Беочину где га и сахрањују у порти 30. маја 1875. године.

Велики литерарни узор Јована Грчића Миленка у домаћој књижевности били су Лаза Костић и Јован Јовановић Змај. Истовремено, ово су му били и најближи пријатељи. Због изузетних вредности, Грчићева поезија постала је основа на којој су многи композитори стварали своја вокална и вокално-инструментална дела. Композитори, а највише централна личност музичког живота у Србији крајем 19. и почетком 20. века Јосиф Маринковић, стварали су своја дела користећи текстове најлепших Миленкових песама: *Задовољна река*, *Пролећни дан*, *Несћани дечаки*, *После кише*, *Појочара*, *На чесми*, *Тежакова песма у пролеће*, *Убијен голуб* и многих других.

Миленков опус био је предмет многих исцрпних студија и књижевних огледа. Изложен је мањи део онога што су критичари и писци до сада објавили о "фрушкогорском славују".

Све књиге и часописи који су изложени припадају фонду Библиотеке Матице српске (БМС), писма се чувају у Рукописном одељењу Матице српске (РОМС) и у приватној збирци Богдана Петровића (БП), рукописи су из збирке Рукописног одељења Матице српске, а фотографије су власништво Библиотеке Матице српске, Рукописног одељења Матице српске и Архива Српске академије наука и уметности (АСАНУ).

КАТАЛОГ

Изложба је отворена од 5. до 31. јануара 1996. године у витринама
испред Свечане сале Матице српске

1. The first part of the document is a list of names and addresses. The names are written in a cursive hand, and the addresses are in a more formal, printed style. The list is organized into columns, with names in the first column and addresses in the second.

2. The second part of the document is a list of names and addresses, similar to the first part. The names are written in a cursive hand, and the addresses are in a more formal, printed style. The list is organized into columns, with names in the first column and addresses in the second.

3. The third part of the document is a list of names and addresses, similar to the first two parts. The names are written in a cursive hand, and the addresses are in a more formal, printed style. The list is organized into columns, with names in the first column and addresses in the second.

КАТАЛОГ

ЈОВАН ГРЧИЋ — МИЛЕНКО.

Књиге

1. Песме. - У Бечу: Из тискарне L. Somptera и друга, 1869.

Без обзира на негативне критике које је добила, збирка *Песме* Јована Грчића Миленка била је омиљена лектира у своје време.

П Е С М Е .

СПЕВАО ИХ

М И Л Е Н К О .

Г-део.

У БЕЧУ.

Из тискарне L. Somptera и друга.

1869.

2. Песме. - Београд: Учитељска књижара, 1923.
3. Целокупна дела / за штампу приредио Милан Кашанин. - Београд: Народна просвета [1928]

4. Песме / избор Жарко М. Бабић, Бранислав Петричевић. - Нови Сад: Народна библиотека; Музеј града Новог Сада, 1973.
5. Сремска ружа / За штампу приредио и предговор написао Драгиша Живковић. - 1. изд. - Нови Сад: Братство-Јединство, 1987.

Радови у серијским публикацијама и антологијама

6. Из Граца. - Србски дневник, 7. III 1863, XII, бр. 53
Први допис Јована Грчића Миленка *Србском дневнику*. Почео је да сарађује под шифром γ.
7. Не бој ми се _ _ _ . - Даница, 1. IX 1863, IV, бр. 35
Прва Грчићева песма за коју се зна да је објављена.

Не бој ми се...

Небој ми се, злато моје!
Туде нико саде није,
До славујак онај мали,
Што умилно песму вије.

Гле, како је весео, душо!
Чуј, весело како поје —
Опеваће плет песама,
Гледајући лице твоје.

Небој ми се, крине бели,
Моје лепо љиљан-цвеће!
Та славујак нашу тајну
Ником, ником открит' неће.

Ви'ш, да су га већ занеле
Твоје лепе очи црне —
Смета ли ти? — севни оком,
Сад' ће с' гране да поерне!

Остаћемо тада сами
До зориног белог дана;
Та и ко би с' пре растао
Од твојијех мед-усана!

Јов. Грчић.

8. Хеј витеже! - Годишњакъ, 1864, XV
Једина Грчићева песма у којој је презиме остало у оригиналном облику "Грчки" вероватно је била послата редакцији *Годишњака* још током 1863. године када Грчић још увек није био променио презиме.
9. У гостионици код "Полу звезде" на имен-дан шантавог торбара. - Матица, 10. IX 1868, III, бр. 25
10. Човек - пред фотографом. - Матица, 20. VIII 1868, III, бр. 23

11. Грчићев позив на претплату објављен у *Застави* од 9. I 1870. године у броју 3.
12. Србадија, 26. I 1875, I, бр. 4
13. Збирка одабраних песама у један, два, три и четири гласа за школску омладину удесио Влад[имир] Р. Ђорђевић. - Београд: Књижара Геце Кона, 1924.
14. Хорске песме уз пратњу клавира / Јосиф Маринковић. - Београд: [Copyright by Marinković], 1937.
15. Антологија новије српске лирике / саставио Богдан Поповић. - 17. изд. - Београд: Српска књижевна задруга, 1990.
Песма "Брига материна" ушла је у *Антиологију новије српске лирике* Богдана Поповића давне 1911. године и од тада доживела 18 поновљених издања заједно са овом антологијом.
16. Пупољци: Низ песмица за дечије грло са пратњом гласовира или виолине / Роберт Толингер. - Б.м.: Издања друштва "Гусле", б.г.
17. Песме за мушки или мешовити хор / компоновао Милоје Милојевић. - Београд: Друштво за заштиту југословенске деце, б.г.

Преводи

18. Драгој на далеко / Јохан Волфганг Гете. - Песнички преводи / Иван В. Лалић. - Нови Сад: Матица српска; Београд: Српска књижевна задруга, 1972.
Гетеова песма *Драгој на далеко* у Грчићевом преводу ушла је у антологију песничких превода.

Литература

19. Литерарне екскурзије VI / Артемијев. - Даница, 20. VIII 1870, XI, бр. 23
20. Најновији појави у нашој књижевности / Т. [Тоша Недељковић?]. - Млада Србадија, 15. VI 1870, I, бр. 3

21. Грчић-Миленка један листак рукописа (Превод песме му на немачки) / А[лександар] Сандић. - Јавор, 4. VI 1883, X, бр. 23
22. Милена Стефановића / Никола Марковић. - Стражилово, 25. XII 1886, II, бр. 52
23. Српски књижевници IV / написао Мита Калић. - Нови Сад: Матица српска: Накладом Српске књижаре и штампарије Браће М. Поповића, 1895.
24. Бранково коло, 16. VI 1905, XI, бр. 24
25. Омладина и њена књижевност / Јован Скерлић. - Београд: Српска краљевска академија, 1906.
26. О деци за децу / Јован Јовановић Змај. - Београд: Издавачка књижарница Геце Кона, 1933.

Славној Матици српској у Новом Саду.

Драго ми је, који сам још младунча, „Слобода“ од славног друштва књижевника са мном, описати ових дана. Само уздаје ово, којим ће се Књижевна војвођинска Српска сватка очисти, ми, јаким вас обрадова, учество. Ми смо се, да се са радо учеством дају — у мило друштво — најбољеје захвалити; изричући узредо раду: да вас славно друштво и јавне заборавају све.

У Новом Саду, на Вуковом брду. 5/11

Јован Змај,
„Најбољеје Слободе“

27. Јосиф Маринковић и његово тумачење песме Грчића-Миленка "Задовољна река" / Милоје Милојевић. - Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, 1938, XVIII, бр. 1-2
28. О књижевности и књижевницима / Вељко Петровић. - Нови Сад: Матица српска, 1958.
29. Приповедачи I / избор, редакција и предговор Бошко Новаковић. - Нови Сад: Матица српска; Београд: Српска књижевна задруга, 1963.
30. Гогољевско-хајнеовска новелистика у доба Омладине српске / Драгиша Живковић. - Европски оквири српске књижевности / Драгиша Живковић. - Београд: Просвета, 1970.
31. Портрети из старије српске књижевности: Јован Грчић / Славко Леовац. - Савременик, 1971, XVII, XXXIV, бр. 12
32. Ритмичка структура песме Јована Грчића Миленка "Пролеће на гробљу" / Жарко Бабић. - Летопис Матице српске, књ. 409, 1972, CXLVIII, бр. 6
33. Жута гошћа у српској књижевности / Миодраг Најдановић. - Београд: Нолит, 1973.
34. Планинска слика Јована Грчића Миленка / Миодраг Павловић. - Поезија и култура / Миодраг Павловић. - Београд: Нолит, 1974.
Текст Миодрага Павловића из 1963. године о Грчићевој песми "Планинска слика" којим се Миленко као лиричар убраја међу најбоље наше песнике, а сама песма добија епитет ремек-дело.
35. Јован Грчић Миленко. - Стопе / Божидар Милидраговић. - Нови Сад: Матица српска, 1975.
36. Народна фантастика у ткиву српске уметничке приповетке друге половине XIX века / Драгиша Живковић. - Европски оквири српске књижевности II / Драгиша Живковић. - Београд: Просвета, 1977.
37. Из старих ризница / Васо Милинчевић. - Београд: Рад, 1978.
38. Песници у дослуху / Добривој Вујин. - Кикинда: Став, 1979.
39. Српски романтичари у Словачкој / Ристо Ковијанић. - Нови Сад: Матица српска, 1979.
40. Писма Јована Грчића Миленка Антонију Хаџићу / Василије Крестић. - Graz: Akademische Druck-u. Verlagsanstalt, 1986.

Писма

41. Писмо Михаилу Петровићу писано 1862. из Черевиха (БП)
42. Писмо Михаилу Петровићу писано 7. II 1863. из Сегедина (БП)
43. Писмо Михаилу Петровићу писано 24. IX 1863 из Сегедина (БП)
44. Писмо Матици српској писано 1867. из Пожуна (РОМС)
45. Писмо Антонију Хаџићу писано 5. XI 1867. из Беча (РОМС)
46. Писмо Антонију Хаџићу писано 12. XII 1868. из Беча (РОМС)
47. Писмо Антонију Хаџићу писано 26. VI 1869. из Беча (РОМС)
48. Писмо Антонију Хаџићу писано 29. VII 1870. из Беча (РОМС)

Поштовани Господине!

Примио сам Ваше писмо. Као ми је, као не можете да ми
покажите ни једне криве; а ми смо ми је, као не уверавате: да
сте ми кривоток и ни верне, да ће се време показати.
И ја тако верујем.

У увереној, у коме напосматрате кривоток Срба-
даци, не видите ни једне криве: Две Француске, Своје
и Српске девојке. Как по!!

Уверавате, да ми у изјуте срп на својим наим је
Две Француске.

У први срп Србадаци по ми не верујем.
Уверавате ме, како сте ми својим девојке! Коту.
Ка кривоток показати. Т одредити у Србадаци.

У Бечу, 14/7. 1870.

Са особитим поштовањем

Дам,

Јован Јурић.

Фотографије

49. Новосадска гимназија (БМС)
50. Сегедин (БМС)
51. Пожун (БМС)
52. Беч - Универзитет (РОМС)
53. Лаза Костић (БМС)
54. Јован Јовановић Змај (РОМС)
55. Антоније Хаџић (РОМС)
56. Лаза Костић и Антоније Хаџић (АСАНУ)

Рукописи

57. Бачки венац : Лист за ђачку забаву. - Уредник Илија Огњановић. - Нови Сад, I, 1861, бр. 5 (РОМС)
58. Notizen über Topographische Anatomie / Jovan Grčić Milenko Mediciner. - Wien, 1869/1870 (РОМС)
59. Auszug der Zoologie des Jovan Grčić. - Wien, s.a. (РОМС)

ЈОВАН ГРЧИЋ МИЛЕНКО

(1846 - 1875)

Каталог изложбе

Издавач

Библиотека Матице српске

Нови Сад

Матице српске 1

Уредник

Миро Вуксановић

Аутори каталога

мр Мирјана Брковић и Нада Вујић

Тираж

100 примерака